

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده پرستاری و مامایی

بیدار باورهای دینی و دانشگاه

حکماً بالصلاة

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِي وَالصَّلَاةَ لِذِكْرِي

منم خدای یکتا هیچ خدایی جز من نیست پس منم را بپرستید و نماز را برای یاد من بدارید
Surely I am Allah, there is no god but I, so before serve Me and keep up prayer for My remembrance

بررسی دیدگاههای اعضای هیات علمی غیربالینی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در مورد راهکارهای پر رونق نمودن نماز جماعت مسجد امام علی (ع) دانشگاه

یوسف حمیدزاده اربابی^۱، (عبد... مهدوی، حافظ میرزائزادی)^۲، کاظم معاضدی^۳، عزیز مکائیلی^۴

چکیده

مقدمه

نماز ساده ترین، عمیق ترین و زیباترین رابطه انسان با خداوند است و در تمام ادیان آسمانی بوده است. در منابع دینی، به برپایی آن به جماعت تاکید ویژه شده طوری که خداوند متعال در سه موضع از قرآن صراحتاً به اقامه آن، امر فرموده. اما علیرغم تاکید و توجه اسلام به این عبادت، عده ای از مسلمانان به این امر مهم کم توجهی می کنند. این در حالی است که امروزه بیش از هر زمان دیگری نیازمند تفکر و اندیشه در باره بهترین و مناسبترین و موثرترین راهها و روشهای پرورش و تقویت احساس مذهبی و رفتارهای خداجویانه شکوفه های نوپا و نسل جدید هستیم لذا توجه به نماز جماعت و ابعاد و آثار مختلف آن امروزه بیش از هر زمان دیگر احساس میشود. با توجه به اینکه اساتید یکی از الگوهای دانشجویان بحساب می آیند؛ این تحقیق با هدف تعیین دیدگاههای اعضای هیات علمی غیر بالینی دانشگاه در مورد راهکارهای موثر بر حضور پر رونق اساتید در نماز جماعت مسجد دانشگاه انجام شد.

مواد و روشها

این مطالعه، یک بررسی توصیفی مقطعی بود که برای اساتید دانشگاه علوم پزشکی اردبیل اجرا شد. جامعه مورد پژوهش، حدود ۵۰ نفر عضو هیات علمی غیر بالینی دانشگاه بود که در دانشکده های پزشکی و پیراپزشکی، پرستاری و مامایی و

۱. عضو هیات علمی آموزشکده بهداشت

۲. عضو هیات علمی آموزشکده بهداشت

۳. کارشناس ارشد فلسفه و اخلاق اسلامی

۴. کارشناس ارشد فلسفه و عرفان اسلامی

آموزشکده بهداشت مسفر بودند و می توانستند در نماز جماعت مسجد امام علی (ع) شرکت نمایند. چون کل اعضاء مد نظر بود نمونه گیری نداشتیم. داده ها با استفاده از بیک پرسشنامه در مهر ماه سال ۸۷ جمع آوری شد و طی آن دیدگاههای ۴۴ نفر از هیات علمی غیربالینی دانشکده های مذکور جمع آوری گردید و با استفاده از نرم افزار SPSS و با آزمونهای آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

طبق نتایج، میانگین امتیازهای ۴۴ نفر هیات علمی مورد پژوهش، ۶۵/۴ با انحراف معیار ۶/۷ تعیین گردید که نشاندهنده نگرش موافق و خیلی موافق اعضای هیات علمی غیر بالینی به نماز جماعت بود. بین دیدگاههای هیات علمی راجع به راهکارهای بر رونق نمودن نماز جماعت و مشخصات دموگرافیکی مانند سن، جنس، سابقه تدریس همبستگی معنادار بدست نیامد ($p=0/07$).

بحث و نتیجه گیری

در این مطالعه، مهمترین راهکارهای معرفی شده اساتید برای بر رونق نمودن نماز جماعت به ترتیب عبارتند از: داشتن انگیزه درونی، وجود دائم آب برای وضو و طهارت، ترجیح نماز جماعت و مسجد به نماز فردی در محل کار، حضور مرتب و منظم امام جماعت و تعامل صمیمی او با اساتید و بهداشت و نظافت نماز گذار و وضوخانه و مسجد. خوشبختانه این راهکارها همگی با دقت و توجه، نظارت و حمایت قابل تحصیل هستند و لذا می توان با رسیدگی بیشتر به بهداشت مسجد، ارائه برنامه های جذاب و جالب، تعامل صمیمی و ایجاد انگیزه، حضور اساتید در نماز جماعت را ارتقا بخشید.

کلمات کلیدی: نماز جماعت، راهکارها، اساتید و اعضای هیات علمی

مقدمه

نماز ساده ترین، عمیق ترین و زیباترین رابطه انسان با خداوند است که در تمام ادیان آسمانی بوده است (۱). از طرفی، فرهنگ اسلامی بر اساس زدودن منتهای و رهایی از تنهایی و حصار خود بنا گردیده است و هر یک از تعالیم و الزامات شرعی به نحوی جامعه را بسوی سعادت پیش میبرد. دین اسلام به انسان توصیه دارد که برای سفر و حضر خود و در هر حرکت و سکون، از تنهایی و تکروی بپرهیزد. در همین راستا و با در نظر گرفتن اهداف و آثار دیگر او را به نماز جماعت تشویق می نماید و آن را از هر عبادتی فرا تر میداند و به برپایی نماز به جماعت تاکید بیشتری می نماید (۲). در کتب و منابع دینی ما مسلمانان، به برپایی نماز به جماعت سفارش و تاکید ویژه شده است. در بیان اهمیت و ضرورت نماز جماعت خداوند تبارک و تعالی در سه موضع از قرآن صراحتاً به اقامه آن، امر فرموده است: آیه ۴۳ سوره بقره: ... وارکعوا مع الراءکعین؛ آیه ۴۳ سوره آل عمران: ... وارکعی مع الراءکعین؛ آیه ۲۸ سوره الاعراف: ... واقیموا وجوهکم عند کل مسجد. یعنی، به هنگام هر نماز، آهنگ رفتن به مسجد کنید (۳). و از باب اهمیت نماز جماعت است که به ساختن معبدی به نام مسجد تاکید شده است تا مسلمانان ملزم باشند در محیطی پاک و به دور از تعلقات و اشتغالات شبانه روزی در کنار هم و باهم به عبادت مشغول شوند. وقتی نماز گذار در مسجد به اقامه نماز می پردازد همه اجزاء و ارکان او، آن حس حضور و فضایی معنوی در وی برانگیخته و بطور طبیعی افکار پراکنده و پریشان را از نماز گذار دور و طیب خاطر و حضور قلب را در انسان ایجاد و حفظ می کند (۴). به همین خاطر، از طلوع اسلام تاکنون همواره اصلی ترین پایگاه انجام فریضه نماز، مسجد بوده است از مسجد النبی و دیگر مساجد صدر اسلام تا مساجد بزرگ دنیای کنونی اسلام، همواره مسجد مهمترین مرکز تجمع مسلمین جهت اقامه نماز بوده است (۵). طبق فتوای مراجع تقلید و روایت رسیده از امامان معصوم (ع)، مستحب موکد است که نمازهای واجب خصوصاً نمازهای واجب یومی به جماعت خوانده شوند و ترک نماز بدون عذر موجه و از روی بی اعتنائی جایز نیست (۶). حضرت امام باقر (ع) در این زمینه می فرمایند: نماز واجب است اما گردهمایی در نمازها واجب نیست لیکن سنت است و کسی که نماز جماعت را بدون بهانه و یا از روی بیماری و از روی بی میلی نسبت به آن و گروه مومنان ترک نماید، نمازش پذیرفته نمی شود. به خاطر همین اهمیت است که وقتی نایبایی از رسول خدا (ص) اجازه خواست که به مسجد نیاید، آن حضرت فرمودند: از خانه تا مسجد ریسمانی ببند و به کمک آن خود را به نماز جماعت برسان. از طرف دیگر، برخورد شدید نسبت به کسانی که به نماز جماعت اهمیت نمی دهند نشان دیگری بر اهمیت و سازندگی آن است. برای مثال، در حدیث آمده که تحقیر نماز

جماعت به منزله تحفیر خداوند است (۳). خلاصه اینکه در تعالیم اسلام به صراحت و به شکلهای مختلف بیان شده است که خواندن نماز به جماعت هر چند کوتاه و مختصر و هر چند اول وقت هم خوانده نشود برتر است از نمازی که تنهایی و با طول و تفصیل و در اول وقت خوانده شود (۴). با توجه به اهمیت و سفارش به نماز جماعت و اثرات سازنده نماز جماعت در هدایت و تربیت جوانان سزاوار است بر گزاری آن در دستگاههای مختلف از جمله آموزش و پرورش، دانشگاهها و مراکز آموزش عالی مورد توجه مسئولین قرار گیرد (۷). اما علی رغم تاکید و توجه اسلام به این عبادت، عده ای از مسلمانان به این امر مهم کم توجهی می کنند. عبارتی، از واقعیتهای موجود جامعه اسلامی ما، بی توجهی به معنویات مخصوصا در امر عبادت و نماز جماعت است که بیشتر در نسل جوان و نوپای امروزی وجود دارد (۸). این در حالی است که امروزه بیش از هر زمان دیگری نیازمند تفکر و اندیشه در باره بهترین و مناسبترین و موثرترین روشهای پرورش و تقویت احساس مذهبی در رفتارهای خداجویانه شکوفه های نوپا و نسل جدید هستیم بخصوص که با تهاجم و شیخون فرهنگی مواجهه هستیم لذا توجه به نماز جماعت و ابعاد و آثار مختلف آن امروزه بیش از هر زمان احساس می شود (۹). با توجه به اینکه اساتید یکی از الگوهای دانشجویان بحساب می آیند و نماز و بخصوص نماز جماعت بر سلامت روح و روان و نیز کنترل رفتارهای ناشایست افراد به ویژه نوجوانان و جوانان تاثیر شگرفی دارد؛ این تحقیق با هدف تعیین دیدگاه های اعضای هیات علمی غیر بالینی در مورد راهکارها، عوامل و شرایط موثر بر حضور پر رونق اساتید در نماز جماعت مسجد دانشگاه اجرا شد.

وضعیت نماز جماعت در دانشگاههای علوم پزشکی

آمارهای دانشگاههای دولتی در باره اقامه نماز جماعت در سال ۸۰ نشان میدهد در مجموع هر روز حدود ۱۴۵ هزار دانشجوی در نمازهای جماعت شرکت کرده اند که: ۱۷٪ آنان در نماز جماعت دانشکده ها، ۱۷٪ در بیمارستانها، ۳۹٪ در خوابگاهها، ۱۳٪ در مسجد اصلی دانشگاهها، ۳٪ در درمانگاهها، ۱٪ در ساختمان مرکزی دانشگاهها و ۱۱٪ در سایر مراکز شرکت کرده اند. در کل، ۱۳٪ دانشگاهیان در یک وعده نماز جماعت شرکت میکنند و حدود ۷۸٪ دانشگاهیان در نمازهای جماعت شرکت نمیکنند در حالی که ۹۰٪ آنها اهل نماز هستند. از این ۹۰٪ حدود ۷۰٪ مقید به نماز هستند اما فقط ۱۳٪ در نماز جماعت حاضر میشوند که آمار بسیار کمی می باشد (۱۰).

مروری بر تحقیقات انجام شده در مورد علل و عوامل بی توجهی به نماز جماعت: از دیدگاه قرائتی، عمده ترین عامل آن، عدم آگاهی است. یعنی، دلیل اصلی کم رنگ شدن نماز جماعت این است که ما نماز را بخوبی نمی شناسیم. اکثر جوانان ما به نماز آگاهی و شناخت کافی ندارند و نمیدانند نماز جماعت چه فلسفه و چه ثمره هایی دارد و خیال می کنند که نماز جماعت برای تشریفات است. گاهی بعضی انگیزه های عرفانی را بهانه می کنند مثلاً حضور قلب من به هم می خورد، در نماز جماعت ریا میشود، بعضیها احساس می کنند نماز فقط باید چیزی بین انسان و خدایش باشد، برای بسیاری از افراد بویژه جوانان نیز تفسیر نشده است که فلسفه نماز جماعت چیست (۱۱). عزیز زهرانی در یک تحقیقی با عنوان علل بی توجهی به نماز جماعت، موارد ذیل را معرفی نموده است: احساس تحجر و عقب ماندگی (در دیدگاه عده ای مذهبی بودن نشانه تحجر و ارتجاع است)؛ تنبلی، سستی و تن پروری؛ مسامحه کاری و غفلت؛ احساس ریاکاری و خود نمایی؛ بزهکاری و دنیا پرستی؛ احساس بی فایده بودن نماز جماعت؛ عادت بر ترک نماز جماعت؛ نارسایی های معنوی در خانواده؛ اجتماع و محیط زندگی فاسد؛ دوست بی نماز و الگوهای نامناسب دینی (۸). در مطالعه ای دیگر، شهریوی شش مانع در ترویج فرهنگ نماز جماعت در دانشگاهها را چنین ذکر میکند: عدم هماهنگی قسمتهای مختلف دانشگاه با زمان اقامه نماز؛ سیاسی و جناحی شدن فضای نماز؛ تبلیغات نا کافی در باره نماز جماعت؛ عدم تبیین اهمیت نماز و اسرار آن؛ کم توجهی مسئولین دانشگاه و تشکلهای مختلف و اساتید به نماز و نماز جماعت و بالاخره، شکل اقامه نماز (امام جماعت، قرائت امام و طولانی شدن نماز). در این تحقیق، عدم تبیین نماز بزرگترین مانع معرفی شده است (۱۲). در یک مطالعه در مورد عوامل موثر در ترغیب دانش آموزان به نماز جماعت، نداشتن انگیزه ای قوی، عادت نداشتن به نماز از دوران کودکی و عدم آگاهی از فلسفه و اسرار نماز از موانع حضور در نماز جماعت بیان شده و داشتن نگرش مثبت به نماز، وجود دبیران دینی و مربیان پرورشی در مدرسه، برگزاری اردوهای زیارتی و سیاحتی، داشتن دوستان و همسالان نماز خوان، وجود کتب دینی در مدارس و تشویق دبیران از عوامل موثر در افزایش گرایش به نماز جماعت معرفی شده است. همچنین، در تحقیقی در دبیرستانهای ملایر؛ تبلیغات، حضور اولیای مدرسه در نماز جماعت، اطلاع و کنترل والدین از اعمال فرزندان، عدم تنبلی و خواسته خود دانش آموز بودن بعنوان عوامل موثر در گرایش دانش آموزان مقطع متوسطه به نماز جماعت معرفی شده است. بالاخره، در یک بررسی با عنوان جاذبه ها و دافعه های اقامه نماز جماعت در دبیرستانهای پسرانه شهرستان دزفول، عوامل ذیل بعنوان جاذبه معرفی شده اند: شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مساجد محله و محافل انس با قرآن و نماز جمعه، آگاهی آنان از فضیلت نماز جماعت و احکام آن، تشویق خانواده ها و

معلمان، حضور معلمان و مربیان در نماز جماعت، توجه به فضای فیزیکی نماز خانه، داشتن امام جماعت روحانی، طولانی نبودن نماز جماعت، برگزاری مسابقه در بین نماز از عوامل جذب دانش آموزان شمرده شده است. همچنین، عدم وجود امکانات مناسب، بی نماز بودن والدین، فقدان عادت نماز در بین اعضاء خانواده، فقدان شرایط امام جماعت برای پیش نماز شدن و هماهنگ نبودن پایان وقت کلاس با نماز جماعت از دافعه های نماز جماعت شمرده شده است (۱۶).

مواد و روش ها

این تحقیق با هدف یافتن راهکارهای حضور پر رونق اساتید در نماز جماعت مسجد امام علی (ع) دانشگاه انجام گرفت. جامعه مورد پژوهش، ۵۰ نفر عضو هیات علمی غیر بالینی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل بود که در دانشکده های پزشکی و پیراپزشکی، پرستاری و مامایی و آموزشکده بهداشت مسقر هستند و می توانند در نماز جماعت مسجد امام علی (ع) شرکت نمایند. چون کل اعضاء مد نظر بود نمونه گیری نداشتیم. این مطالعه، یک بررسی پیمایشی توصیفی بود که با استفاده از یک پرسشنامه (خود ساخته و اعمال نظرات اعضاء هیات علمی و مرور مطالعات انجام گرفته)، در مهر ماه سال ۱۳۸۷ اجرا شد و طی آن دیدگاههای چهل و چهار نفر از هیات علمی غیر بالینی دانشکده های پزشکی و پیراپزشکی، پرستاری و مامایی و آموزشکده بهداشت جمع آوری گردید. پرسشنامه این مطالعه، از دو بخش مشخصات دموگرافیکی (سن، جنسیت، مرتبه علمی، سابقه کار و رشته تحصیلی و تخصص) و سئوالات نگرشی (۱۹ آیتم) تهیه شده بود. سئوالات پرسشنامه چهار جنبه شد: ۳ سوال مربوط به امام جماعت، ۵ سوال مربوط به مسجد و متولیان مسجد، ۶ سوال مربوط به مدیران و مسئولان دانشگاه و ۷ سوال مربوط به خود اعضاء هیات علمی تهیه شده بود. بغیر از ۶ نفر که در دسترس نبودند بقیه اعضاء هیات علمی پرسشنامه را تکمیل نمودند. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS آنالیز گردید.

یافته ها

بر اساس نتایج این تحقیق، از چهل و چهار نفر، تعداد ۱۴ نفر به سن شان اشاره نکرده بودند، میانگین سنی ۳۰ نفر ۳۸/۶ سال تعیین گردید. تعداد ۱۲ نفر به جنسیت شان اشاره نکرده بودند، از ۳۲ نفر، ۹ نفر جنس مونث و ۲۳ نفر (۷۱٪) نیز مذکر بودند. تعداد ۱۲ نفر به مرتبه دانشگاهی خود اشاره نکرده بودند و از ۳۲ نفر نیز ۲۵ نفر مربی و ۷ نفر استادیار بودند.

تعداد ۱۴ نفر نیز سابقه کارشان را نوشته بودند. میانگین سابقه کار ۳۰ نفر، ۶/۳۳ سال تعیین گردید. حداقل سابقه ۳ سال و حداکثر ۱۹ سال بود. حداکثر امتیاز ۱۹ آیت، ۷۶ امتیاز بود. طبق نتایج، میانگین امتیازهای ۴۴ نفر هیئت علمی مورد پژوهش، ۶۵/۴ با انحراف معیار ۶/۷ تعیین گردید که نشاندهنده نگرش مثبت اعضای هیات علمی غیر بالینی به نماز جماعت می‌باشد. نتایج پاسخ به ۱۹ آیت در جدول ذیل نشان داده شده است:

اگر جدول بالا را بدقت نگاه کنیم، مشخص می‌شود که بیشترین امتیاز به ترتیب به آیتهای پانزدهم، هفتم، سوم، هفدهم، ششم و دوم (داشتن انگیزه درونی، وجود دائم و کافی آب برای وضو، حضور مرتب و منظم امام جماعت، ترجیح مسجد و نماز جماعت به سایر مکانها و نماز فردی، نظافت مسجد و وضوخانه و سرویسهای بهداشتی و تعامل صمیمی امام جماعت با اساتید اختصاص یافته است. مواردی مانند بهبود فرآیند کارهای اداری، کم شدن طول نماز جماعت، پخش اذان با بلندگو در همه بخشها و محور قرار گرفتن مسجد در برنامه‌ها و مناسبتها کمترین تاثیر را در حضور پر رونق اساتید در نماز جماعت داشته‌اند. هر چند همه آیتهای در پر رونق نمودن نماز جماعت موثر تشخیص داده شده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

نماز بارزترین و مهمترین مصداق و نقطه اوج عبادت است که از درخشندگی و برجستگی خاصی برخوردار بوده و برپایی آن به جماعت ثواب بسیاری دارد. نماز جماعت علاوه بر ثواب بسیار در نزد خداوند، آثاری دیگری مانند معنویت افزونتر، مقبولیت بیشتر و جلب رحمت فراگیرتر، معارفه مسلمانان، حل مشکلات فردی و جمعی و اجتماعی، تالیف قلوب مسلمانان، نمایش شکوه و عظمت اسلام و مسلمانان، تعاون و مشارکت، منع از گناه در سطح اجتماع، افزایش سطح دانش و عبودیت و خضوع، برائت از نفاق و خوش گمانی به مسلمان و غیره را نیز به دنبال دارد (۱۱). اما با این وجود، متأسفانه در جامعه بخصوص در سطح دانشگاهها و مراکز آموزش عالی به اقامه آن، توجه جدی و قابل قبول نشان داده نمی‌شود طوری که یک بررسی اجمالی از تعداد شرکت کنندگان در نماز جماعت مسجد امام علی (ع) دانشگاه مشخص شد که کمتر از ۴٪ اساتید غیر بالینی دانشگاه در نماز جماعت ظهر و عصر مسجد امام علی (ع) شرکت میکنند. لذا وظیفه ایجاب میکند که این بی توجهی را تجزیه و تحلیل نماییم و راهکارهای مناسب برای افزایش مشارکت اساتید در نماز جماعت را پیدا نموده و یکی از الگوهای دانشجویان یعنی اساتید را به برگزاری باشکوهتر آن تشویق و ترغیب نماییم. یکی از این

برنامه، اطلاع یافتن از دیدگاههای اساتید دانشگاه می باشد. در بررسی و جستجو منابع در دسترس، مشابه این بررسی نتایجی بدست نیامد. طبق نتایج این بررسی مشخص شد که مهمترین راهکارهای معرفی شده برای افزایش حضور اساتید در نماز جماعت مسجد دانشگاه به ترتیب عبارتند از: داشتن انگیزه درونی، وجود دائم آب برای وضو و طهارت، ترجیح نماز جماعت و مسجد به نماز فردی در محل کار، حضور مرتب و منظم امام جماعت و تعامل صمیمی او با اساتید و بهداشت و نظافت نماز گذار و وضو خانه و مسجد. خوشبختانه اینها راهکارهایی قابل تحصیل هستند. یعنی، می توان با برنامه ریزی مستمر، برنامه های جذاب و جالب در اساتید انگیزه ایجاد نمود طوری که به اقامه نماز به جماعت، بیشتر اهمیت بدهند؛ می توان با تدابیری نماز جماعت را بطور مرتب و منظم اقامه کرد و با اساتید تعامل خوب و موثری برقرار نمود؛ میتوان با انتخاب یک نفر مسئول، به بهداشت و نظافت مسجد بطور مداوم رسیدگی نمود تا مشکلات مرتبط در این خصوص به حداقل برسد و موانع موجود برطرف شود. نتایج این مطالعه با دیگر مطالعات که نتایج جالب و قابل توجهی دارند قابل مقایسه می باشد. برای مثال، ذاکری در مطالعه خود چهار راهکار ذیل را پیشنهاد میکند: ایجاد یا تعمیق احساس هم فکری و همدلی و همچنین احساس مشترک بین نماز گذاران؛ ایجاد هماهنگی بین انتظارات جماعت نماز گذار با نیازها و پیش آمدهای نماز گذار؛ وجود امکانات مادی، ابزاری و رفاهی در مساجد و تکایا و برقراری عدالت و قسط در جامعه (۱۳). در مطالعه ای دیگر، موارد ذیل پیشنهاد شده است: میزان آشنایی با احکام نماز و گرایشهای مذهبی، محیط فیزیکی نمازخانه، وجود نمازخانه در مدرسه و پاکیزگی، آراستگی و جذابیت مکان اقامه، وسعت و بزرگی مکان اقامه نماز، کمیت و کیفیت فرشها و موکتها، وضعیت تبلیغات، نور و رنگ نمازخانه، جانمازها، خوشبودن محل اقامت نماز و سرویس بهداشتی و دست شویی (۱۴). در تحقیقی دیگر، نوع برخورد و وضع ظاهری حاضران در مسجد، کتابخانه و نوارخانه مجهز در مساجد، فعالیتهای فرهنگی در مساجد، طولانی نشدن نماز جماعت، ویژگیهای امام جماعت (توان علمی، حسن خلق، نظم، تقوا، و بیان او)، دوستان و مدیران در جذب افراد به مسجد موثر شناخته شده اند. همچنین، در تحقیقات دیگر موارد ذیل بعنوان عوامل موثر در گرایش به نماز جماعت معرفی شده اند: سطح اعتقادات و گرایش مذهبی فرد و خانواده او، بها دادن و حضور منظم مدیران و مسئولان در نماز جماعت، مناسب بودن محل برگزاری نماز جماعت و وجود امکانات فیزیکی مناسب در مسجد، تشویق همکاران و همکلاسیها، اجرای

برنامه‌های تبلیغی، آموزش احکام نماز جماعت و فضیلتها و پاداشهای نماز جماعت، عدم تداخل وقت جلسات و کلاسهای درس با وقت نماز، برنامه ریزی و برخورد مناسب مسئولین و متولیان مسجد و غیره (۱۵).

نتیجه‌گیری

در جمع بندی کل میتوان راهکارهای موثر بر اقامه نماز به جماعت در مسجد دانشگاه را در ۵ دسته تقسیم نمود:

۱. عوامل مربوط به پیش نمازها و امام جماعتها (اقامه نماز با قصد تقرب و غیر مادی، سعی به اقامه مرتب و منظم و مستمر نماز جماعت طوری که حتی الامکان نماز مسجد امام علی دانشگاه همواره به جماعت برگزار شود، تعامل سازنده و مفید با دانشجویان و اساتید، طول ندادن نماز، تبلیغ کافی و نوشتاری نماز جماعت و غیره)؛
۲. عوامل مربوط به نظافت و بهداشت سرویسهای بهداشتی، وضوخانه و صحن مسجد (وجود دائم آب کافی، رسیدگی بیشتر به وضع بهداشت، معطر کردن مسجد به عطر حرم و غیره)؛
۳. عوامل مربوط به متولیان مسجد (پخش بموقع اذان، داشتن موزن و مکبر خوش صدا، تامین روشنایی و گرمای مناسب، موزن کردن و معنوی نمودن فضای مسجد برای نمازگذاران)؛
۴. مدیران و مسئولان دانشگاه (تشویق عملی با حضور مداوم در نماز جماعت مسجد، روان سازی امور اداری اساتید و برهیز از بروکراسی اداری، تعطیلی جلسات بمحض پخش صدای اذان، تشویق مادی از طریق برنامه ریزی و پشتیبانی برنامه ها و بخصوص حمایت فوق برنامه های فرهنگی و غیره)
۵. اساتید دانشگاه (ترجیح دادن نماز به بقیه امور در حد توان و مقید شدن به حضور در مسجد و اقامه نماز در آن، غفلت نکردن از اهمیت و آثار مادی و معنوی و جنبه های سلامت و کلاسزنده بودن نماز جماعت از هر نظر، حضور فعال و با علاقه در نشستها و مراسم فرهنگی دانشگاه، و در نهایت، کسب پیوسته فواید و فضائل اقامه نماز به جماعت و حفظ انگیزه کافی برای حضور در نماز جماعت و غیره).

منابع

۱. قرآنی، محسن: تفسیر سوره لقمان، ناشر مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، چ دوم، ۱۳۸۲ ص ۵۹
۲. رضوانطلب نماز و دانشجو، آثار برگزیده اولین همایش نماز و کانونهای دانشجویی؛ دفتر نشر معارف، ۱۳۸۲ ص ۸۹

۳. راشدی، حسن: نماز شناسی، جلد اول، ستاد اقامه نماز، چ پنجم ۱۳۸۰ ص ۲۶۳
۴. رهایی، محمد جواد: نماز پرواز روح: نیایش / شماره ۲۵، ویژه سومین جشنواره دو سالانه پژوهشی نماز و زکات، صص ۱۹۱-۲۱۹
۵. بردستانی، مرضیه: عوامل موثر در جذب جوانان به مساجد، نیایش / شماره ۲۵، ویژه سومین جشنواره دو سالانه پژوهشی نماز و زکات، صص ۱۹۲-۱۹۱
۶. بی آزار شیرازی، عبدالکریم: رساله نوین، جلد اول، عبادت و خود سازی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چ هجدهم ۱۳۷۲ ص ۱۵۴
۷. عسگری بهروز: بررسی راه های جذب دانش آموزان به نماز جماعت مدارس متوسطه پسرانه ناحیه یک کرمانشاه در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ صص ۵۳
۸. عزیزی تهرانی، علی اصغر: ترک نماز چرا؟ نشر دارالصادقین، چ اول ۱۳۷۷، ص ۲۵
۹. شهبازی لایلا: آثار دنیوی و آخروی نماز در نهج البلاغه؛ نماز و دانشجو، آثار برگزیده اولین همایش نماز و کانونهای دانشجویی؛ دفتر نشر معارف، ۱۳۸۲ صص ۱۵۷-۱۴۰
۱۰. ستاد اقامه نماز در دانشگاهها: نماز و دانشجو، آثار برگزیده اولین همایش نماز و کانونهای دانشجویی؛ دفتر نشر معارف، چ اول ۱۳۸۲ ص ۱۰
۱۱. قرائتی، محسن: پرتوی از اسرار نماز، انتشارات ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۷، صص ۲۲۵-۲۲۴
۱۲. شهریوی، اعظم: نماز، جوان و دانشگاه، نماز و دانشجو ص ۱۰
۱۳. ذاکری خلیل آبادی، علی: راههای جلب افراد به نماز جماعت؛ اولین همایش نماز و دانشجو، صص ۲۱۷-۲۱۵
۱۴. معین پور، حمیده: بررسی فراتحلیلی عوامل موثر بر جذب و شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مدارس؛ نیایش / شماره ۲۵، ویژه سومین جشنواره دو سالانه پژوهشی نماز و زکات، صص ۱۴۷-۱۳۳
۱۵. عبدی زاده، فاطمه: تاثیر نماز در کم کردن اضطراب روحی و روانی جوان امروز، نماز و دانشجو، آثار برگزیده اولین همایش نماز و کانونهای دانشجویی؛ دفتر نشر معارف، ۱۳۸۲، صص ۲-۱۸۱